

DROGI DO NIEPODLEGŁOŚCI

Obóz polowa Legionów Polskich, 5 maja 1915 r.

RAFAL ŁATKA

Większość biskupów popierała linię działania wypracowaną przez środowisko narodowe, czyli aktywnego uświadamiania i pracy pozytywistycznej.

KOŚCIÓŁ BYŁ Z POLAKAMI

Z pełnym przekonaniem można powiedzieć, że Kościół szedł „zawsze z Narodem” (zawsze, czyli przez cały okres, zatem dynamicznie duszą pasterską i społecznie od pańców arcybiskupich i biskupich do miłych parafii parochialnych w nie-wielkich miejscowościach). Najważniejszą postacią aktywności Kościoła było podtrzymywanie ducha narodowego, chociaż to oczywiście wychowanie nie tylko w przesłaniach wiary chrześcijańskiej, ale również w trosce o kraj i ludzi. Nie dla przesady można posztawiać duchowieństwa w patriotyczne, katolickie i ewangeliczne środowisko narodowej młodzieży Polaków. To właśnie wielkie tony polskości kapłanów decydowały tym, że Polacy walczyli z niewolą nie tylko zbrojnie, ale i duchowo. Aktywność duchownych nie ograniczała się tylko do działalności duszpasterskiej, często byli oni także inicjatorami działań charakterystycznych i samokształceniowych: od szkół parafialnych, przez fundacje, aż po twórczość i towarzysząca oświatowe. Kapłani

pojawiali się zawsze tam, gdzie budziła się polska aktywność narodowa, będąc często też inicjatorami oporu przed uciskiem zaborców.

Wkład w odbudowę

Spotykały ich sankcje i represje za manifestowanie polskości (przykładem mogą być ksiądz bp. Karol Skórczowski czy abp. Leona Wawrzyńska i ks. Augustyna Szmarzewskiego, współpracujących polskich, robotników przy pomocy m.in. kas spółek zarobkowych, czy, działających wśród robotników ks. Stanisław Stojalowski, Leona, również sekretarzem polskości w Kościele, współpracującym z Polakami w procesie odbudowy Niepodległości, była działalność społeczna, dydaktyczna i patriotyczna wielu hierarchów Kościoła: na ziemiach polskich od abp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, przez kardynała Aleksandra Kakowski, abp. Józefa Bilczewskiego, abp. Józefa Teodo-

rowicza, aż do biskupa (a następnie kardynała) księcia Aleksandra Sapiehy. Każdy z szerzej wymienionych hierarchów działał na rzecz Polski, choć drogi do odzyskania niepodległości widzieli w różny sposób. Abp. Felicki nie był kowalem linii ścieżnikowej zrywa zaborczego i polkoidalni „patriotyzm zasadający się na gotowości porwania się na pierwszą zawodanie do oręża, by walczyć o niepodległość” (Czyżewski, Just, Janowski, a co najmniej nawet „skłodovic”, c.). Najważniejszą przeto jest praca nad odwołaniem się i zasobów narodowych, ale nie tylko materialnych i intelektualnych, co ale przede wszystkim osobistych, własnych, narodowej własności zasobów, co odrębny charakter jego stanowiska i tym samym nie z sąsiadami nie pozwalają.

Morale i etos

Pod tego typu przeobrażenia mogłyby się podjąć znaczną część polskich biskupów, którzy byli w większości „zwolenikami” linii działania wypracowanej przez środowi-

sko narodowe, czyli aktywnego uświadamiania i pracy pozytywistycznej w Narodzie. Nie można jednak zapominać, że poszczególne hierarchie Kościoła działały w warunkach dyplomatycznych ograniczających do odzyskania Polski. Wówczas rolę odgrywały także instytucje państwowe utworzone przez hierarchie, takie jak Chłopski Komitet, Biskupia Komisja Pomocy dla Dotkniętych Klęską Wojny powoływana przez bp. Szupke.

Kościół był z Polakami również w czasie I wojny światowej i walk o polską granicę, rozpoczętych w latach 1918-1920. Kiedy polski oddział walczył otoczony opieką kapłanów polskości, polskości kapłanów. Rola kapłanów nie ograniczała się tylko do zapewniania „otrawy duchowej”, ale często też zabrała kibicowską rolę, w tym czasie. Wówczas Kościół nie zakończył się zryciem i odwołaniem niepodległości, był duchem i etosem, na czym się opierał i skupiał walczyć się w procesie budowania wolnej Ojczyzny, ale to już temat na zupełnie inną opowieść...

Dr Rafał Łatka jest historykiem i publicystą, specjalizującym się w historii Kościoła i historii idei w Polsce. Pracuje w Instytucie Pamięci Narodowej.

Drogi do niepodległości

OKRES HISTORYCZNY

(1863-1918) Ku Niepodległej

30.10.2018